

‘หนึ่งก้าว’ แห่งทศวรรษ

สู่ ‘ก้าวหน้า’ แห่งความสำเร็จ

ของหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล

○ สุขุมมาดี ขำหิรัญ*

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ซึ่งให้ความสำคัญแก่การพัฒนาสังคม โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพของคนเพื่อให้สามารถพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า มีความสอดคล้องและสนับสนุนการพัฒนาประเทศโดยรวม และจะเป็นเช่นนั้นได้ คนในสังคมต้องมีความเข้าใจอันดีต่อกัน ถูกต้องตรงกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน แม้ว่าจะมีความแตกต่างทางความคิด ภาษา วัฒนธรรม และชนบประเพณี

ในยุคที่เรียกกันว่า “โลกาภิวัตน์” เช่นปัจจุบัน สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงในอัตราสูง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และธุรกิจทั้งภายในประเทศ ภูมิภาค และระหว่างประเทศ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่วนหนึ่งเป็นผลจากพัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นไปอย่างไม่หยุดยั้ง การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการปรับตัวของคนในสังคมและสื่อทุกประเภท การเตรียมสังคมไทยให้

พร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ทั้งในแง่การรับและการถ่ายทอดความรู้ สรรพวิทยาการทุกแขนง การรู้จักสื่อและรู้จักการใช้สื่อประเภทต่างๆ การรับรู้และการเข้าใจความคิดของคนในสังคมอื่น การจัดเตรียมองค์กรให้เข้มแข็ง ล้วนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะทำให้สังคมไทยดำรงอยู่ โดยผ่านกระบวนการการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

ในปัจจุบัน เมื่อการสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วหมด ภาษาและวัฒนธรรมจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีของคนในสังคมและระหว่างสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาในทุกๆ ด้าน เนื่องจากในการใช้สื่อเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด และความเข้าใจระหว่างกันนั้น ย่อมต้องอาศัยความสามารถในการใช้ภาษา ความเข้าใจในวัฒนธรรมของกันและกันเป็นสำคัญ “สาร” จึงจะสมบูรณ์ บทบาทของภาษาและวัฒนธรรมจึงมีมากและแทรกอยู่ในกิจกรรมการดำเนินชีวิตของมนุษย์

บทบาทที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของภาษาและวัฒนธรรม คือ เป็นพื้นฐานของการสื่อความหมายเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่มคน ระหว่าง

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล

องค์กร ระหว่างผู้ที่มีภาษาและวัฒนธรรมเดียวกัน และระหว่างผู้ที่มีภาษาและวัฒนธรรมต่างกัน ความเชี่ยวชาญในการใช้ภาษา ผสมผสานกับความเข้าใจวัฒนธรรมทั้งในภาพรวมและส่วนบุคคล จะช่วยสร้างความรู้สึที่ดี ความเข้าใจอันดีต่อกัน ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถของคนในสังคมไปสู่สังคมภายนอก ในขณะเดียวกัน ก็เป็นเครื่องมือในการรับความรู้ สรรพวิทยา ข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอกมาสู่สังคมไทยอีกด้วย ช่วยให้การพัฒนาด้านต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา เป็นหลักสูตรที่หลอมรวมทักษะด้านภาษา ความเข้าใจในเรื่อง วัฒนธรรม และความรู้ในเรื่องการสื่อสาร ทั้งการสื่อสารภายในวัฒนธรรม (Intra-cultural Communication) และการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Inter-cultural Communication) โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้จบการศึกษา จากหลักสูตรนี้เป็นมหาบัณฑิตที่มีคุณค่าต่อสังคม สามารถสื่อความหมาย หรืออีกนัยหนึ่งส่ง “สาร” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติงานตามสายอาชีพของตนได้ อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคม โดยรวม

หลักสูตรฯ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 วิชาเอก ได้แก่ **วิชาเอกการสอนภาษา** เป็นการสอนภาษาข้าม วัฒนธรรมที่นอกจากจะให้ความรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ เกี่ยวกับการสอนภาษาแล้ว ยังเน้นการสอนภาษาในแง่ของ การสอนวัฒนธรรม โดยถือหลักว่า การที่ผู้เรียนจะสามารถ ใช้ภาษาได้ในบริบทของเจ้าของภาษา ผู้เรียนจะต้องรู้ วัฒนธรรมของเจ้าของภาษา **วิชาเอกภาษาเพื่อการสื่อสาร** ให้ความรู้ความเข้าใจและมุมมองเกี่ยวกับการใช้ ภาษาและจิตวิทยาการสื่อสาร มีความเข้าใจในบทบาท ของสื่อสารมวลชน และก้าวทันเทคโนโลยีการสื่อสารที่ พัฒนาอย่างรวดเร็ว **วิชาเอกการแปล** เป็นการสอนภาษาข้าม วัฒนธรรมที่นอกจากให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎี การแปลและข้อควรปฏิบัติสำหรับการเป็นนักแปลอาชีพ

แล้ว ผู้เรียนยังต้องสามารถวิเคราะห์ วิจารณ์งานแปลได้ ด้วย เป็นการศึกษางานแปลทั้งในแง่ศาสตร์และศิลป์ **วิชาเอกภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการบริหารองค์กร** ให้ความสำคัญแก่การใช้ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพาไป สู่การบริหารจัดการที่ดี การสื่อสารภายในองค์กรและ ระหว่างองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างภาวะ ความเป็นผู้นำ

กล่าวได้ว่าทั้ง 4 วิชาเอกของหลักสูตรฯ ล้วนนำไป สู่การทำสังคมให้เข้มแข็งเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น

เมื่อเริ่มดำเนินการเปิดสอนและรับนักศึกษา รุ่น แรกในปี 2538 นั้น จำนวนบุคลากรที่จำกัด ทำให้ไม่อาจ เปิดสอนได้ครบทุกสาขาวิชาเอกพร้อมกัน หลักสูตรฯ จึง เลือกลงเปิดวิชาเอกภาษาเพื่อการสื่อสาร และวิชาเอกการ แปล ซึ่งแนวโน้มเป็นที่ต้องการมากที่สุด เนื่องจากใน ขณะนั้น หลักสูตรในลักษณะนี้มีน้อยมาก จนอาจกล่าวได้ ว่า สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นผู้บุกเบิกหลักสูตรที่มีเนื้อหา ผสมผสานภาษา วัฒนธรรม และการสื่อสาร

การวิเคราะห์สถานการณ์เป็นไปอย่างถูกต้อง วิชา เอกทั้งสองที่เปิดในปีแรก ได้รับการตอบรับด้วยดี แม้ใน ปัจจุบันนี้มีหลักสูตรลักษณะเดียวกันเปิดสอนอีก ใน หลายๆ สถาบัน ทั้งสองวิชาเอกก็ยังคงมีผู้สนใจมาสอบคัดเลือกในจำนวนที่น่าพอใจ

หลักสูตรฯ เปิดรับนักศึกษาในวิชาเอกการสอน ภาษา เมื่อดำเนินการเป็นปีที่สอง คือ ปี 2539 และอีกครั้ง ในปี 2543 และ 2548 ซึ่งแม้จะมีผู้สนใจเลือกเรียนเป็น จำนวนไม่มาก แต่มหาบัณฑิตวิชาเอกนี้ก็เป็นที่ภูมิใจของ หลักสูตรฯ ในเรื่องของความรู้ ความเข้าใจด้านการสอน ภาษาข้ามวัฒนธรรม และสามารถนำไปใช้ในวิชาชีพของ ตนได้อย่างดี

ในปีการศึกษา 2540 เมื่อดำเนินการสอนมาได้ เป็นปีที่ 3 หลักสูตรฯ ก็ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยยิ่งขึ้น ด้วยการเพิ่มแผนการศึกษาแบบแผน ข และรายวิชาเลือก โดยเริ่มใช้ในปีการศึกษา 2541

การเปิดสอนแผนการศึกษาแบบแผน ข ทำให้

หลักสูตรฯ รับนักศึกษาได้กว้างขวางขึ้น ลดปัญหา นักศึกษาตกค้าง ประกอบกับเนื้อหาของบางวิชาเอกที่เน้น ความชำนาญในการใช้ทักษะทางภาษา แผนการศึกษา แบบแผนฯ จึงเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งสำหรับนักศึกษา

ในปี 2543 เมื่อสถาบันฯ ได้จัดประชุมทำแผน การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อบรรจุในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 หลักสูตรฯ จึงได้ เสนอโครงการจัดตั้งศูนย์การแปลเข้าไปในแผนฯ ซึ่งก็ได้รับ การบรรจุไว้ในแผนของมหาวิทยาลัย การเสนอจัดตั้งศูนย์ การแปลนับเป็นความก้าวหน้าอย่างหนึ่งของหลักสูตรฯ ซึ่งเปิดสอนการแปลเป็นวิชาเอกมาเป็นเวลาพอสมควร ผลิตมหาบัตินิตไปหลายรุ่น สังคมประสบความสำเร็จมากพอที่ จะเปิดให้บริการได้ และยังเป็น การรองรับมหาบัตินิตของ หลักสูตรฯ ด้วย นับเป็นผลงานของหลักสูตรฯ ที่เห็นได้ ชัดเจน

นอกจากการจัดการเรียนการสอนแล้ว ตลอดเวลา 10 ปีที่ผ่านมา หลักสูตรฯ ยังได้พัฒนาความร่วมมือทาง วิชาการกับมหาวิทยาลัย และสถาบันการแปลในต่าง ประเทศหลายแห่งจนถึงระดับแลกเปลี่ยนอาจารย์และนัก ศึกษา หลักสูตรฯ จึงมีความพร้อมมากขึ้นทั้งจำนวน บุคลากร ประสบการณ์ เครือข่ายพันธมิตรทั้งภายในและ ต่างประเทศ การเปิดสอนวิชาเอกให้ครบทั้ง 4 ก็มีความ เป็นไปได้สูง หลักสูตรฯ จึงกำหนดเปิดสอนวิชาเอกภาษา และวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนาใน พ.ศ. 2549 นี้

ปัจจุบัน หลักสูตรฯ สาขาวิชาภาษาและ วัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา ได้ดำเนินการ เรียนการสอนมากกว่า 10 ปี หากดูจากเวลา ก็อาจเป็นระยะ เวลาไม่นานนัก แต่หากดูจำนวนมหาบัตินิตแล้ว ก็นับว่า เกินหนึ่งร้อย ทุกคนล้วนได้นำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ เป็นอย่างดี มีอนาคตอันก้าวไกล พร้อมทั้งจะช่วยพัฒนา สังคมและประเทศชาติ

การดำเนินงานของหลักสูตรฯ ในยุคที่มีการแข่ง ขันค่อนข้างสูง ทำให้หลักสูตรฯ ต้องปรับเนื้อหาให้ทันสมัย อยู่ตลอดเวลา สิบปีที่ผ่านมาแม้ว่าเป็นสิบปีที่เหน็ดเหนื่อย

ทว่าเป็นสิบปีที่ทรงพลัง เป็นสิบปีแห่งการสร้างพันธมิตร เป็นสิบปีแห่งความภูมิใจ และเป็นสิบปีที่อยู่ในความทรง จำของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหารสถาบันฯ ที่ให้การสนับสนุน กรรมการร่างหลักสูตรฯ กรรมการบริหารหลักสูตรฯ อาจารย์ผู้สอน ทั้งอาจารย์ประจำและผู้ที่ทรงคุณวุฒิภายนอก ศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน และที่ไม่อาจละเว้นไม่กล่าว ถึง คือ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มิตรผู้มีแต่ ความเข้าใจและคอยช่วยเหลือแนะนำ

อย่างไรก็ดี ผู้ดำเนินการหลักสูตรฯ ทุกคนล้วน ตระหนักว่า หนทางข้างหน้ายังยาวไกล ปัญหาและ อุปสรรคยังรออยู่ให้ฟันฝ่าพิสูจน์เพื่อความเข้มแข็ง อดทน ทว่า... ความสำเร็จก็รออยู่เช่นกัน ตราบใดที่ยังมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของโลกยุคไร้พรมแดน ความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยียังไม่หยุดยั้ง ภาษายังเคลื่อนไหว แปร และ เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ตราบนั้นหลักสูตรภาษาและ วัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา ก็จะต้องก้าวเดิน ต่อไป และสิ่งหนึ่งที่จะไม่เปลี่ยนแปลง คือ มาตรฐาน ความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ มาตรฐานของความถูกต้อง ความ สมบูรณ์ครบถ้วนของ “สาร”

บัดนี้ หลักสูตรฯ พร้อมแล้วที่จะจัดการเรียน การสอนในทุกวิชาเอก พร้อมแล้วที่จะเปิดศูนย์การแปลและ บริการด้านภาษา และพร้อมแล้วที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อชื่อเสียงของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อ พัฒนาชนบท แหล่งกำเนิดของหลักสูตรฯ และเพื่อสังคม ไทยได้พัฒนาก้าวหน้าต่อไป

สิบปีที่ผ่านมาเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของความสำเร็จ ในวันนี้

